

Klaar bestaat niet voor Louis le Roy

Een leven met wilde tuinen

Van 1945 tot en met 1950 volgde L.G. le Roy (1924, Amsterdam) een studie aan de Koninklijke Akademie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. In 1949 werd hij aangesteld als leraar op de Rijks HBS in Heerenveen waaraan hij tot 1980 verbonden bleef.

Naast zijn baan als docent tekenen en kunstgeschiedenis is hij altijd bezig met opmerkelijke projecten. In 1964 werden aan de Kennedylaan in Heerenveen en zijn privé-terrein in Mildam 'Wilde tuinen' gestort. Zijn werk werd in 1971 door de gemeente Heerenveen geprezen met het Ereteken. Van het Prins Bernhardfonds ontving hij in 1972 de Zilveren Anjer.

Een jaar later werd Le Roy's boek 'Natuur uitschakelen/natuur inschakelen' uitgegeven. In 1975 ging hij samenwerken met de architect Herlaar uit Rolde en was zodoende nauw betrokken bij de bouw van gemeentehuizen, verpleeghuizen en crematoria in de Noordelijke provincies.

De wilde tuinen kregen in 1978 een vervolg in Cergy-Pontoise, een van de vijf 'nouvelles villes' rondom Parijs. In 1980 werd Le Roy erelid van 'Semiferox', een vereniging die zich bezighoudt met het in stand houden en opstarten van halfwilde- en natuurlijke systemen.

In 1983 begon de kunstenaar met het project in Mildam, zijn ultieme voorbeeld van een 'generatief proces'. De inwoner van Oranjewoud werd in 1988 benoemd tot professor honoris causa aan de Carolina universiteit in Braunschweig. Dit was nog maar het begin van zijn internationale faam, want het jaar daarop was Le Roy mede-exposant op de expositie 'L'Europe des Créateurs' in het Grand Palais in Parijs waar het eco-kathedrale project voor een wereld-publiek werd gepresenteerd.

De eco-kathedraal in Mildam. Le Roy verwerkte in ruim tien jaar 40 miljoen kilo restmateriaal van de gemeente Heerenveen tot een fundament waarop volgende generaties verder kunnen bouwen.

Foto's: Sjoerd Andringa

**'Glas is voor mij
hét materiaal
waarmee ik com-
plexiteit ga begrij-
pen'.**

Louis Guillaume le Roy (71) uit Oranjewoud is al decennia lang bezig met het jaar 3000. Al zijn kunstwerken hebben één ding gemeen: ze vormen nooit een afgerond geheel. 'Klaar' bestaat in de visie van deze kunstenaar-filosoof gewoonweg niet. Momenteel is op de expositie 'Werken naar 3000' in het museum Willem van Haren in Heerenveen een 'tussenstand' te zien van zijn werk. De tentoongestelde schilderijen en foto's van gekleurd glas zijn niet op zichzelf staande kunstwerken. In de visie van de Friese filosoof zijn het studies van het hoe en waarom van de 'hoog-complexe werkelijkheid'. Complexiteit daar draait het om in alle creaties van Le Roy. Ook de bouw van de eco-kathedraal aan de IJntzelaan in Mildam waar hij al vanaf 1983 aan werkt, is onderdeel van zijn opmerkelijke levensvisie. Zelf ziet hij zich geenszins als een roepende in de woestijn.

In de afgelopen tien jaar verzamelde Le Roy samen met zijn vrouw ruim 2000 voorwerpen van vooral gekleurd glas. Het echtpaar struint graag over rommelmarkten en weet voor weinig geld mooie vazen, kommen en schalen op de kop te tikken. Iemand anders ziet er misschien niets in, maar voor de kunstenaar en zijn echtgenote hebben de voorwerpen een grote waarde.

Het doel van de opstelling in zijn eigen woning van het glas is te laten zien dat er door de samenhang van kleur en licht, lijnen en structuur van al deze kristalobjecten een totaal nieuw geheel ontstaat, dat niet meer verwijst naar het individuele vaasje of de asbak. Er is op die ogenschijnlijk simpele manier een begin van 'complexiteit' ontstaan die zich als het ware zelf geordend en gevormd heeft. Le Roy's plaatsende hand is slechts bijzaak.

"Glas is voor mij hét materiaal waarmee ik complexiteit ga begrijpen. De bezoeker aan de tentoonstelling zou ik willen meegeven om het getoonde eerst zelf te zien, te verwerken, te overdenken en er vervolgens mee aan het werk te gaan". Hiermee bedoelt de kunstenaar dat iedereen zijn eigen verhaal kan maken bij het getoonde werk.

Mooi of lelijk

Hij is er niet op uit om te horen of mensen zijn werk wel waarderen. Aan de etiketten 'mooi' of 'lelijk' hecht Le Roy namelijk geen enkele waarde. "Het draait in mijn werk om het laten zien van een ontwikkeling die complexe systemen doormaken. Wat nu is neergezet, heeft voor een volgende generatie weer een hele andere waarde. Ook de verzameling glas die in mijn huis staat opgesteld, is een vorm van een complexiteit. Het is niet precies te definiëren wat dat is. Door natuurlijke processen hun gang te laten gaan kun je zien wat het eindresultaat zal worden. Dan is er pas sprake van een complexiteit".

Tevredenheid over wat hij heeft gedaan, daar staat Le Roy niet bij stil. Hij is voortdurend bezig in een proces dat pas eindigt met zijn dood. Het kan altijd weer anders, als iets door mensenhanden wordt gemaakt. Mevrouw Le Roy geeft met een terloopse opmerking over de tentoonstelling in 'Willem van Haren' aan hoe groot de ijver van haar man is. "Hij is een week bezig geweest om zijn werk in het museum op te zetten. Daarna had hij het flink in zijn rug, maar het is wel mooi geworden".

Het paar deelt inmiddels al 46 jaar lief en leed. Alle ups en downs in zijn carrière kon hij delen met zijn vrouw. Hij wist zich gesteund in zijn ideeën en daarmee kan hij ook nu nog steeds ingaan tegen de mening van de meerderheid. Le

Roy is tegendraads, maar het is natuurlijk ook maar de vraag wie bepaalt wat de norm is.

Eindproduct

Hij lijkt zich weinig aan te trekken van wat andere mensen denken en zeggen. Toch is 'de mens' in al zijn werk wel degelijk van grote invloed. "De mens is het hoogst complexe biologische systeem dat leeft. Daaraan kun je als geen ander zien hoe een complexiteit zich ontwikkelt door de jaren heen en onder invloed van natuurlijke invloeden. Nog steeds is er geen 'eindproduct', de mens ontwikkelt zich steeds weer verder".

De kunstenaar filosofeert graag. Wat een ander zou kunnen beschouwen als 'roepen in de woestijn' dat is voor hem eerder het tegenovergestelde. "Ik functioneer goed, omdat ik overal tegenin ga.

Wie op deze wereld draagt er tegenwoordig nog iets over naar een volgende maatschappij? Een paar honderd jaar geleden kwamen de leerlingen in het atelier van de meester en namen zijn stijl over en droegen dit in combinatie met hun eigen ervaring weer over op hun navolgingen. Zo krijg je op den duur een cultuur".

Dat is volgens Le Roy van meer waarde dan waarmee de politiek vandaag de dag bezig is. "Politici zitten vast aan een economisch systeem dat alles bepaalt. In Mildam kun je een 'gesloten' wereld aanschouwen. Deze verandert niet door economische schommelingen, belastingverhogingen of iets dergelijks".

Korte termijn

Het verband tussen het in het museum in Heerenveen tentoongestelde werk van kristal en zijn levenswerk, de eco-kathedraal, is misschien niet direct zichtbaar. Voor de titel van de expositie is gekozen omdat volgens Le Roy de ontwikkeling van een complexiteit in de natuur pas te merken is over een periode van zeker duizend jaar. "Daarom heb ik ook voor het jaar 3000 gekozen. Iedereen houdt zich bezig met 2000, maar wat verandert er nu in de komende vier jaar? Mensen willen graag alles kunnen overzien. De politiek werkt ook altijd op de korte termijn. Er zijn maar weinig mensen die aan iets beginnen en dan het werk overdragen aan een volgende generatie".

Het verschil tussen het glas en de complexiteit van steen zoals die in Mildam ontstaat, is dat de natuur niet van invloed is op het kristal. Waar de kathedraal gevormd wordt doordat alles tussen de stenen groeit en bloeit, daar vormt

het glas door het in grote aantallen op te stellen zijn eigen complexiteit. "De voorwerpen moeten met elkaar verband houden, anders is het een diversiteit in plaats van een eenheid".

Op de stenen, die in Mildam los op elkaar worden gestapeld, wordt door de natuur gereageerd. Le Roy: "Je weet nooit wanneer het antwoord van de natuur begint en ook niet wanneer dit ophoudt. Daarom moet het project na mij voortgezet worden".

Niet één mens snapt volgens Le Roy hoe het natuurlijk proces in elkaar zit. Toch wordt volgens hem voorbijgegaan aan de 'macht' van de natuur. Alles moet vandaag af zijn of uiterlijk morgen. "Daarom zie je in steden ook nergens complexiteiten. Er wordt gebouwd en er verandert daarna vrijwel niets meer. De mens mag er wonen en er verder niets aan doen. Daardoor krijg je 'dode' steden, waar geen ruimte is voor enige creativiteit. Hopelijk zien overheden in dat met een dergelijk project duizenden mensen bezig kunnen zijn". Het is te zot dat honderdduizenden mensen in dit land een uitkering genieten en daarvoor weinig tot niets hoeven te doen, vindt Le Roy.

"Je krijgt hier allerlei diversiteiten. Alles wordt in steden veel te ruim opgezet en er zit nergens echt een zichtbaar verband tussen. Een complexiteit heeft weinig grond nodig. Maar de politiek werkt nu eenmaal op korte termijn. Alles moet binnen één of twee ambtstermijnen af zijn. Onze maatschappij zit vast aan het diversiteiten-systeem".

Waarom geeft een stad toch niet ergens de ruimte om een complexiteit te bouwen, zo vraagt de kunstenaar zich af. "Je kunt miljoenen werklozen op de hele wereld aan het werk helpen hiermee. Door anders te leren denken kan er een compleet nieuwe samenleving ontstaan. Nu ga je met 65 jaar of zoveel eerder als mogelijk is met pensioen. Dat is toch belachelijk? Dan houdt het niet op. Er kan nog zoveel gedaan worden door oudere mensen, zoals het overdragen van kennis op jongeren, op de volgende generatie. Doordat dat te vaak vergeten wordt, denkt iedereen alleen maar aan zichzelf. Samenwerken tussen ouderen en jongeren is er niet meer bij. Te veel wordt gedacht dat ouderen niet meer mee kunnen, maar ze kunnen nog wel degelijk van nut zijn in deze maatschappij. Ze kunnen hun creativiteit ten dienste stellen aan de gemeenschap. Dat hoop ook ik nog lang te kunnen blijven doen".

Wereldfaam

Le Roy heeft wereldfaam verworven met de bouw van zijn eco-kathedraal. Een drie hectare groot weiland bij Mildam is omgetoverd in een 'adembenemend' landschap, waarin eigenhandig 40 miljoen kilo stratenmakersafval is verwerkt tot

complexe architectonische vormen. Met dit project wil Le Roy aantonen waartoe één mens in staat is, wanneer hij de tijd en ruimte krijgt om in samenspel met de natuur zijn 'vrije energie' (menselijke creativiteit) aan te wenden.

"Kathedralenbouwers deden in de Middeleeuwen ook al generaties over de bouw van één kerk". Le Roy ziet zijn eigen werk in Mildam slechts als een kleine bijdrage in een eindeloos proces dat uiteindelijk zal leiden tot een 'hoog complex' bouwwerk. "Ik ben bezig met het fundament te leggen. Je moet de tijd als een eindeloosheid zien. De meeste dingen in de kunst zijn te simpel, want de tijd ontbreekt". Een belangrijke inspiratiebron voor Le Roy is Ilya Prigogine, een Nobelprijswinnaar chemie uit de jaren zeventig. "Deze wetenschapper heeft altijd gezegd 'waarom schakelen we de tijd uit?' Als je de tijd uit een systeem haalt, houdt je los zand over. Haal je deze bindende factor eruit dan is iedereen op termijn alleen nog maar met zichzelf bezig en bekomert niemand zich meer om de generatie die na ons komt".

Samen met de psycholoog prof. J. Bergsma is de inwoner van Oranjewoud bezig met een boek over Mondriaan. Dit werk, getiteld 'Retour Mondriaan', moet een kritische beschouwing worden over het simplisme waar deze schilder naar zocht. "Een paar lijntjes, dat was waar volgens Mondriaan alles op terug te voeren is. Mondriaan is duidelijk niet mijn stijl. Hij is altijd sterk bezig geweest met analyseren, vereenvoudigen. Hoe simpeler, hoe beter. Maar uiteindelijk kom je dan op een doodlopende weg. Ik ben juist bezig met het tegenovergestelde. Aantonen wat is complexiteit, hoe ontstaat zoiets".

Op dit moment is de hele universiteit van Sante Fe in Californië ook bezig met een project rond het begrip 'complexiteit', weet Le Roy. De eco-kathedraal is voor studenten van buitenlandse universiteiten al verschillende malen onderwerp geweest van een afstudeerproject. Trots toont Le Roy enkele proefschriften die hij ontvangen heeft. Hij hoopt dat de promovendi ook in de toekomst iets gaan doen met zijn gedachtegoed.

De kathedraal in Mildam geeft de bezoeker zeker stof tot nadenken, denkt de grondvester. "Als je het bekijkt denk je 'het is nu zo', maar iedere keer dat je er later komt is het weer anders. Steeds is er weer iets bijgebouwd en steeds heeft de natuur weer een andere vorm aangenomen".

Overeenkomst

Le Roy heeft een overeenkomst met de gemeente gesloten waarin is vastgelegd dat na zijn dood het project in Mildam wordt voortgezet. De eco-kathedraal heeft nu al grote aantrekkingskracht op mensen uit heel Europa. "Als ik dit in opdracht zou uitvoeren zou het een miljoenenproject zijn geworden. Nu wordt al het restmateriaal uit de gemeente tot in lengte van jaren verzameld en op mijn stuk land 'gedumpt'. Zo kun je laten zien wat er nog mogelijk is met oude stoeptegels, stukken asfalt, rioolputten, trottoirbanden, bakstenen en betonnen paaltjes. Ik stel de wereld die we hebben, tegenover de wereld die er te maken is".

Le Roy zegt blij te zijn met de aandacht die het museum Willem van Haren heeft voor zijn werk. Elke kunstenaar zit volgens hem in een bepaald proces dat nooit eindigt. "Dat laat dit museum nu gelukkig eens goed zien". Er hangt ook een permanent informatiepaneel in het museum waarop de vorderingen in Mildam en de ideeën van Le Roy zijn te aanschouwen. Op afspraak is de eco-kathedraal altijd te bezichtigen.

Jungle

Als laatste sprekend voorbeeld voor zijn verhaal dient ook de eigen tuin achter en voor het huis van het echtpaar Le Roy. Daar is door de jaren heen een ware jungle van planten ontstaan. De filosoof beroept zich erop in zeker 30 jaar niets aan de tuin te hebben gedaan. Hij laat de natuur zijn gang gaan. Daardoor hoeft hij ook niet in te grijpen, want het natuurlijke proces – en niet de mens! – bepaalt over leven en dood.

